

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Arbeitsmarktperspectief Associate Degree opleidingen e-commerce

Zoetermeer, 18 december 2018

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	5
1 Achtergrond	7
1.1 E-commerce en het Associate Degree-niveau	7
1.2 Domeinen en functies	7
2 Keuze voor geschikte functies	9
2.1 Vaststellen van geschikte beroepen vanuit het onderzoek naar competenties in de e-commerce	9
2.2 Verwachte ontwikkelingen in opleidingsniveau	11
2.3 Werkgelegenheid	12
2.4 Ontwikkelingen in het aantal vacatures beoordeeld door werkgevers	17
2.5 Ontwikkelingen in skills	18
2.6 Hard en soft skills per domein	20
2.7 Skills per functie	22
3 Het arbeidsmarktperspectief volgens cijfers van het ROA	27
3.1 Per opleidingstype	27
3.2 Per beroepsgroep	28
3.3 Conclusie	29
4 Vacatures vanuit Jobfeed	31
4.1 De vacaturespider Jobfeed	31
4.2 Keuze voor beroepen	31
4.3 Totaal aantal vacatures	36
4.4 Vacatureontwikkeling per beroep in Nederland	38
4.5 Vacatures per sector	40
4.6 Vacatures per provincie	40
4.7 Conclusie	41
Bijlage 1 Ervaringsniveau per functie	43

Managementsamenvatting

De markt van de e-commerce is booming. Jaarlijks groeit de marktomzet aanzienlijk (13% in 2017) en stijgt het aantal mensen dat werkzaam is in deze markt.¹ Momenteel werkt er bij de webwinkels veel personeel op HBO- en WO-niveau. Zowel gezien de omvang van de doelgroep potentiële studenten als de duur van eventuele opleidingen is het niet mogelijk op korte termijn in de behoefte aan deze medewerkers te voorzien door ze op grote schaal op te leiden. Bovendien blijkt dat HBO-ers en academici vaak niet voor hun opleiding hebben gekozen om in de e-commerce te werken. Ook blijken ze vaak op korte termijn weer te vertrekken wanneer hun op functie vooral operationele taken kent.

AD E-commerce

Dit opent de weg naar de vraag naar Associate Degree opleidingen. Die duren korter en zijn meer op de combinatie van operatie en strategie gericht. De verwachting is ook dat deze opleidingen zullen worden gekozen door jongeren die echt in de e-commerce willen werken of door personen met een Mbo-opleiding die al in de e-commerce werkzaam zijn.

Momenteel bestaat er nog geen AD voor de e-commerce. Mede hierdoor zijn werkgevers niet bekend met wat een toekomstig afgestudeerde kan betekenen voor het bedrijf. Juist de combinatie van praktijkgerichtheid met kennis op een MBO-plus niveau maakt AD-afgestudeerden aantrekkelijk voor werkgevers. Wie eenmaal een AD-niveau heeft bereikt, kan mogelijk ook nog doorleren voor een HBO-diploma en heeft dan inmiddels een grotere affiniteit met de e-commerce dan wie rechtstreeks naar het HBO gaat en het diploma behaalt.

De AD e-commerce kan op verschillende manieren worden ingevuld. Dat kan een meer economische invulling zijn, bijvoorbeeld in het domein E-Marketing of het domein E-commerce. Er kan ook sprake zijn van een meer technische invulling in het domein E-ICT of het domein E-Supply Chain. Ook zijn er combinaties mogelijk binnen het economische of binnen het technische of kan een AD e-commerce zich juist richten op de combinatie van economische en technische kennis op het gebied van e-commerce.

Arbeidsmarktperspectief AD E-commerce

In dit onderzoek is door middel van een combinatie van data uit eerder onderzoek naar de E-commerce² en data van vacaturespider Jobfeed een inventarisatie gemaakt van het arbeidsmarktperspectief voor potentieel afgestudeerden AD E-commerce. Het eerste onderzoek is met name gebruikt om vast te stellen welke beroepen en welk deel daarvan zich op het niveau van de AD bevinden.

Aan de hand van analyses van alle online geplaatste vacatures in Nederland valt vervolgens te concluderen dat er meer dan genoeg arbeidsmarktperspectief is voor potentieel afgestudeerden AD E-commerce. In 2018 gaat het om meer dan 1.000 vacatures in het domein e-commerce, meer dan 3.000 vacatures in het domein e-marketing en bijna 500 vacatures in het domein e-supply chain. De voornaamste functies die direct invulbaar zijn vallen binnen het E-marketing en E-commerce domein. Het aantal vacatures voor de e-commerce vertoont de afgelopen jaren een stijgende tendens. Door de groei van de E-commerce in relatie tot de (te lage) studenteninstroom lijkt het opzetten van AD opleidingen E-commerce een goede oplossing om een deel van de arbeidsvraag te vervullen.

---

¹ Thuiswinkel marktmonitor 2018

² Panteia met medewerking van Thuiswinkel.org (2017) Functies en competenties in de e-commerce.

1 Achtergrond

1.1 E-commerce en het Associate Degree-niveau

E-commerce is de verzamelnaam van alle manieren waarop via computernetwerken handel wordt gedreven. De markt van de e-commerce is booming. Inclusief ermee samenhangende activiteiten op het gebied van logistiek en call centers kent de bedrijfstak zo'n 100.000 werknemers. Uit eerder onderzoek van Panteia blijkt dat de e-commerce sector een tekort heeft aan goed opgeleide medewerkers en dat die tekorten verder toenemen zonder een op de sector afgestemd opleidingsveld. Panteia en Thuiswinkel.org hebben onderzocht welke competenties nodig zijn voor de verschillende functies in de e-commerce en welk opleidingsniveau daarvoor wenselijk is.

Bij de webwinkels werkt veel personeel op HBO- en WO-niveau. Zowel gezien de omvang van de doelgroep potentiële studenten als de duur van eventuele opleidingen is het niet mogelijk op korte termijn in de behoefte aan deze medewerkers te voorzien door ze op grote schaal op te leiden. Bovendien blijkt dat HBO-ers en academici vaak niet voor hun opleiding hebben gekozen om in de e-commerce te werken. Ook blijken ze vaak op korte termijn weer te vertrekken als ze vooral operationele taken krijgen.

Dit opent de weg naar de vraag naar Associate Degree opleidingen. Die duren korter en zijn meer op de combinatie van operatie en strategie gericht. De verwachting is ook dat deze opleidingen zullen worden gekozen door jongeren die echt in de e-commerce willen werken of door personen met een Mbo-opleiding die al in de e-commerce werkzaam zijn.

De AD e-commerce kan op verschillende manieren worden ingevuld. Dat kan een meer economische invulling zijn, bijvoorbeeld in het domein E-Marketing of het domein E-commerce. Er kan ook sprake zijn van een meer technische invulling in het domein E-ICT of het domein E-Supply Chain. Ook zijn er combinaties mogelijk binnen het economische of binnen het technische of kan een AD e-commerce zich juist richten op de combinatie van economische en technische kennis op het gebied van e-commerce.

Met het oog op het ontwikkelen en onderhouden van (nieuwe) e-commerce opleidingen op AD-niveau is behoefte aan kwantitatieve informatie over de arbeidsmarkt in de e-commerce op en rond dat niveau. Daarbij gaat het met name om informatie omtrent de behoefte bij e-commerce bedrijven aan personeel met relevante digital skills.

1.2 Domeinen en functies

Het vorige onderzoek (Panteia met medewerking van Thuiswinkel.org (2017) *Functies en competenties in de e-commerce*) had voor de e-commerce betrekking op alle functies en alle opleidingsniveaus. In dit onderzoek staan vooral de functies op MBO+ (= AD) niveau centraal.

Figuur 1 komt uit het voorgaande onderzoek naar de E-commerce. In dit figuur staan voor de vijf domeinen binnen de E-commerce (E-marketing, E-commerce, E-supply chain E-ICT en E-Data) de functiecategorieën en de functies opgesomd. In de enquête voor dit voorgaande onderzoek zijn deze functies en domeinen in gebruikt om informatie op te halen bij werkgevers. Er werden bijvoorbeeld vragen gesteld over de verwachte

ontwikkelingen in vacatures en werkgelegenheid per functie. Per domein zijn de hard en soft skills ie erbij horen geïnventariseerd.

figuur 1 E-commerce functiecategorieën en functies op mbo-plus niveau of hoger

Funcctiegebied	Funcctiecategorie	Funccties	Trefwoorden/Synoniemen
 e-MARKETING	Online Marketing	Online Marketeer Campagne Marketeer	Online Marketing Consultant, e-Commerce Marketing Manager, Growth Hacker Campagne Manager, Direct Marketing Manager
	Traffic	Performance Marketeer SEO specialist SEA specialist Affiliate Marketeer Display Marketeer	Zoekmachine Specialist, Online Advertizing Specialist Linkbuilding Specialist, Search engine Optimization Search Engine Advertizing Display Advertizing Specialist Real Time Bidding (RTB) Specialist, Automated Trading Specialist, Digital Media P
	CRM	CRM marketeer Email marketeer	Retentie Marketeer, Cross Sell Marketeer, Activatie Manager, Customer Loyalty M
	Community	Community Manager Social Media Manager Webcare Specialist	Online Klantadviseur
	Content & Design	Online Designer Content Specialist Product Informatie Specialist	Digital Designer, Visual designer, Art Director, Creative consultant Blogger, Webredacteur, Digital Copywriter, Content Producer Product Redacteur, Product Specialist
 e-COMMERCE	Webshop Management	e-Commerce Manager Digital Project Manager Business Development Manager	Webshop Manager, Category Manager Online strateeg
	Omni Channel	Omni Channel marketeer Customer Journey expert	
	UX & Product	Product Owner Interaction/UX/UI Designer Conversie optimalisatie specialist	Scrum Product Owner IxD Designer, UX Designer, UI Designer, en combinaties hiervan A/B test manager, CRO specialist
	Accountmanagement	Digital Accountmanager 3rd Party Sales Manager	Key Accountmanager
 e-SUPPLY CHAIN	e-Procurement	Sourcing Manager Category Buyer Demand Planner	e-Procurement, Sourcing Strateeg Inkoper Merchandiser
	e-Fulfilment	Supply Chain Planner Process Engineer Logistics	
 e-ICT	Front End Development	Front End Developer (CSS/HTML/JS) Magento Developer Wordpress Developer	CSS Developer, HTML Developer, Javascript (JS) Developer, en combinaties hiervan Ook andere e-commerce software programma's als SEOShop, CCVShop etc.
	Back End Development	Mobile Developer Java Developer PHP Developer Python Developer Ruby (on Rails) Developer (My)SQL Developer Software Developer (meerdere talen) Full Stack Developer Agile Tester	iOS Developer, Android Developer Software Engineer, Combinatie van meerdere talen als Java, PHP, SQL Combinatie van Front end en back end development
	Architectuur	Java Architect .NET Architect Informatie Analist ICT Big Data Architect IT Security	
	IT Project	ICT Project Manager Business Consultant ICT Scrum Master	Agile Coach
 e-DATA	Web Analyse	Web Analist Data Analist	Online Marketing Analist, Google Analytics Specialist
	Business Analyse	Business Analist Data Architect	
	Data Modelling	Algoritme developer Data Modelling Analist Big Data Analist Yield Analist	Pricing Analist

Bron: Thuiswinkel.org – e-Academy

2 Keuze voor geschikte functies

2.1 Vaststellen van geschikte beroepen vanuit het onderzoek naar competenties in de e-commerce

Om vast te stellen welke competenties en opleidingsniveaus gevraagd worden voor functies binnen de e-commerce hebben Panteia en Thuiswinkel.org zoals boven vermeld in 2016/2017 een onderzoek uitgevoerd. Ten eerste is in overleg met de branche bepaald welke functies er bestaan binnen de e-commerce. Ten tweede is aan de werkgevers binnen de branche gevraagd wat het ideaal opleidingsniveau is dat ze koppelen aan de verschillende functies. Hierbij konden ze kiezen uit de niveaus Mbo+/Associate degree, Hbo, WO of Post-academische opleiding.

Het is belangrijk te vermelden dat in het onderzoek is gevraagd naar het "ideale" opleidingsniveau. Doorgaans accepteren werkgevers in krachteberoepen ook lagere opleidingsniveaus dan dat "ideale" niveau. Dit kan betekenen dat werkgevers relatief vaker hogere niveaus hebben aangegeven dan dat waarop ze in werkelijkheid personeel aannemen.

De antwoorden op de vraag naar het ideale opleidingsniveau zijn gewogen naar het aantal werknemers in de bewuste functie. Bedrijven met veel werknemers in een bepaalde functie in kwestie wegen naar rato zwaarder. Ook hebben de werkgevers de mogelijkheid gekregen om meerdere ideale opleidingsniveaus toe te wijzen aan de verschillende functies. Hierdoor tellen de percentages op tot meer dan 100%.

Tabel 1 Ideale opleidingsniveau voor bepaalde functies - bepaald door werkgevers

		Mbo+ /AD	Hbo	Wo	Post-WO
E-Marketing	Webcare Specialist	40%	60%	26%	0%
	Online Designer	23%	79%	33%	0%
	Social Media Expert	16%	87%	37%	0%
	Product Informatie Specialist	13%	75%	54%	0%
	Community Manager	7%	87%	87%	0%
	SEA specialist	4%	84%	60%	0%
	Online Marketeer	4%	49%	61%	0%
	Content Specialist	3%	97%	4%	0%
	e-Marketing Management functies	2%	68%	68%	0%
	SEO specialist	2%	89%	50%	0%
	Affiliate Marketeer	0%	100%	67%	0%
	CRM marketeer	0%	96%	75%	0%
	Email marketeer	0%	96%	37%	0%
	Performance Marketeer	0%	94%	94%	0%
Campagne Marketeer	0%	86%	18%	0%	
Display Marketeer	0%	52%	93%	0%	
E-Commerce	Webshop Manager	11%	81%	68%	0%
	Interaction/UX/UI Designer	9%	79%	75%	0%
	Account Manager	7%	91%	22%	0%
	Conversie optimalisatie specialist	0%	15%	96%	0%
	Digital Transformation Manager	0%	100%	89%	0%
	Digital Project Manager	0%	97%	90%	0%
	Online Strateeg	0%	94%	85%	0%
	Omni Channel marketeer	0%	93%	87%	0%
	Product Owner	0%	92%	38%	0%

	Customer Journey expert	0%	91%	85%	0%
	Business Development Manager	0%	81%	77%	0%
	e-Commerce Management functies	0%	66%	81%	0%
E-supply chain	Packaging Specialist	80%	0%	20%	0%
	Warehouse planner	56%	50%	6%	0%
	Supply Chain Planner	23%	77%	61%	0%
	Manager Returns	22%	74%	74%	0%
	Logistics engineer	15%	94%	56%	0%
	Sourcing Manager	13%	87%	66%	0%
	Demand Planner	7%	90%	25%	0%
	e-Supply Chain Management functies	3%	86%	83%	0%
	Category Buyer	2%	96%	32%	0%
	Channel Manager e-Commerce	0%	87%	96%	0%
E-ICT	Applicatie Beheerder	20%	84%	24%	0%
	Network Specialist	10%	87%	35%	0%
	Front End Developer (CSS/HTML/JS)	7%	87%	85%	0%
	Integratie/Interface Specialist	6%	88%	65%	0%
	ICT Project Manager	2%	80%	49%	0%
	Software Developer (meerdere talen)	0%	96%	51%	0%
	Test Manager	0%	96%	41%	0%
	Open Source Software Developer (Magento)	0%	93%	71%	0%
	Mobile Application Developer	0%	90%	52%	0%
	e-ICT Management functies	0%	90%	80%	0%
	Scrum Master	0%	89%	50%	0%
	DBA Specialist	0%	88%	59%	12%
	Informatie Analist	0%	88%	72%	4%
	ICT Security Manager	0%	86%	67%	0%
	Developer e-Commerce platforms	0%	82%	45%	0%
	Data(warehouse) architect	0%	82%	68%	5%
	Full Stack Developer	0%	79%	97%	0%
	Business Consultant ICT	0%	79%	79%	0%
	ICT Architect	0%	76%	68%	12%
	Business Architect	0%	70%	88%	0%
E-data	Yield Analist	0%	100%	100%	0%
	e-Data Management functies	0%	93%	93%	0%
	Data Modelling Analist	0%	92%	97%	0%
	Algoritme developer	0%	92%	89%	8%
	Web Analist	0%	89%	83%	0%
	(Big) Data Analist	0%	72%	91%	2%
	Business Analist	0%	36%	90%	1%

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Uit deze analyse blijkt dat de meeste beroepen volgens de werkgevers idealiter vervuld worden op HBO-niveau of hoger. Er zijn slechts enkele beroepen waarbij voor een groot deel MBO'ers worden gevraagd. Het overgrote merendeel van de beroepen worden idealiter vervuld door HBO afgestudeerden. Dit heeft te maken met enkele zaken:

Momenteel bestaat er nog geen AD voor de e-commerce. Werkgevers hebben daardoor geen idee wat dit niveau mogelijkwerwijs in kan houden en wat deze afgestudeerden kunnen betekenen voor het bedrijf. Daardoor is het onwaarschijnlijk dat werkgevers dit niveau opgeven als gewenst opleidingsniveau voor relevante functies. Juist de combinatie van praktijkgerichtheid met kennis op een MBO-plus niveau maakt AD-afgestudeerden aantrekkelijk voor werkgevers. Wie eenmaal een AD-niveau heeft bereikt, kan mogelijk ook nog doorleren voor een HBO-diploma en

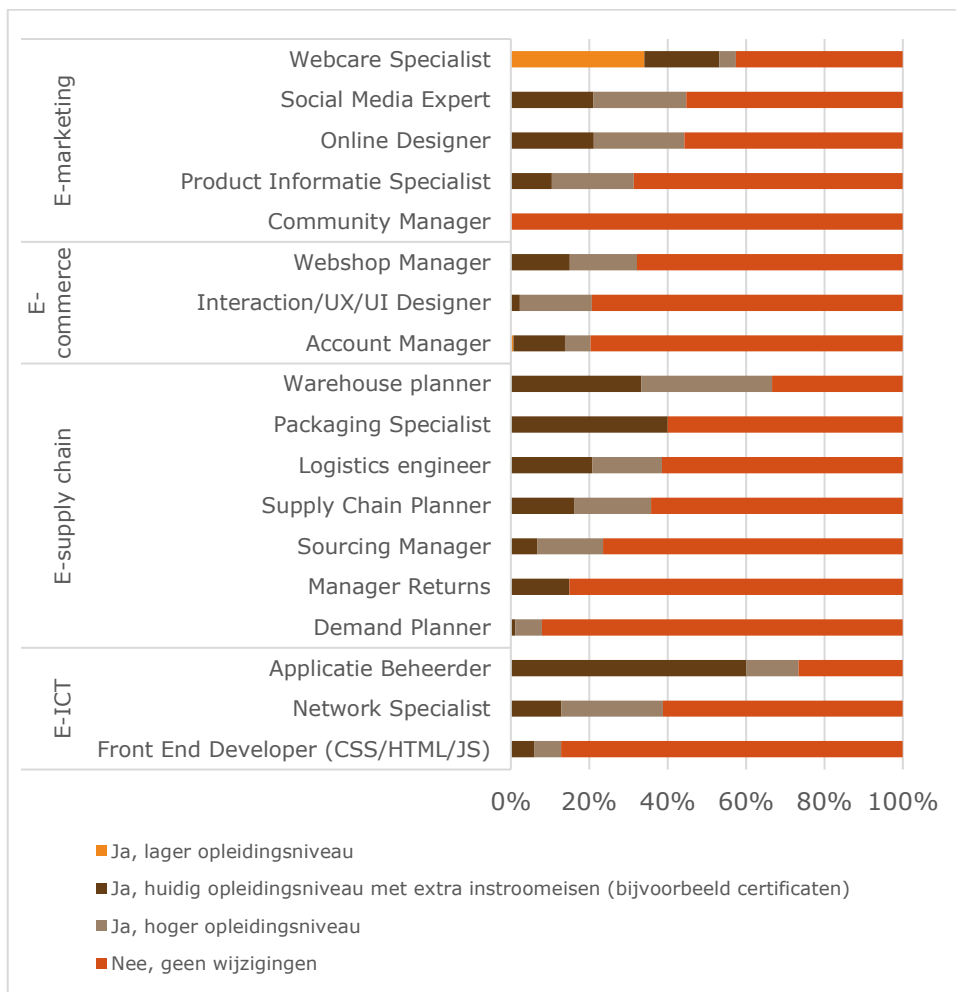
heeft dan inmiddels meestal een grotere affiniteit met de e-commerce dan wie rechtstreeks naar het HBO gaat en het diploma behaalt.

Omdat we in het huidige onderzoek de mogelijkheden voor een Associate Degree willen bepalen, betrekken we in de rest van het onderzoek de beroepen die deels door MBO'ers ingevuld kunnen worden, en deels door HBO'ers. Dit zijn beroepen waarvoor AD opleidingen direct of indirect (doordat de student na zijn AD doorleert naar het HBO-niveau) kunnen opleiden. Voor deze analyse betrekken we de beroepen waar meer dan 7% geschikt is voor MBO-afgestudeerden.

2.2 Verwachte ontwikkelingen in opleidingsniveau

Aan de werkgevers is gevraagd in hoeverre er in de aankomende vijf jaar ontwikkelingen gaan spelen op het gebied van het voor de verschillende relevante functies gewenste opleidingsniveau. De antwoorden zijn gewogen naar het aandeel werknemers binnen de functie.

figuur 2 Verwacht u de komende 5 jaar een verandering van het gewenste opleidingsniveau voor de huidige e-commercefuncties binnen uw bedrijf?

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Uit de analyses blijkt dat voor een groot deel van de beroepen geldt dat er geen (grote) wijzigingen zullen plaatsvinden wat betreft het gewenste opleidingsniveau.

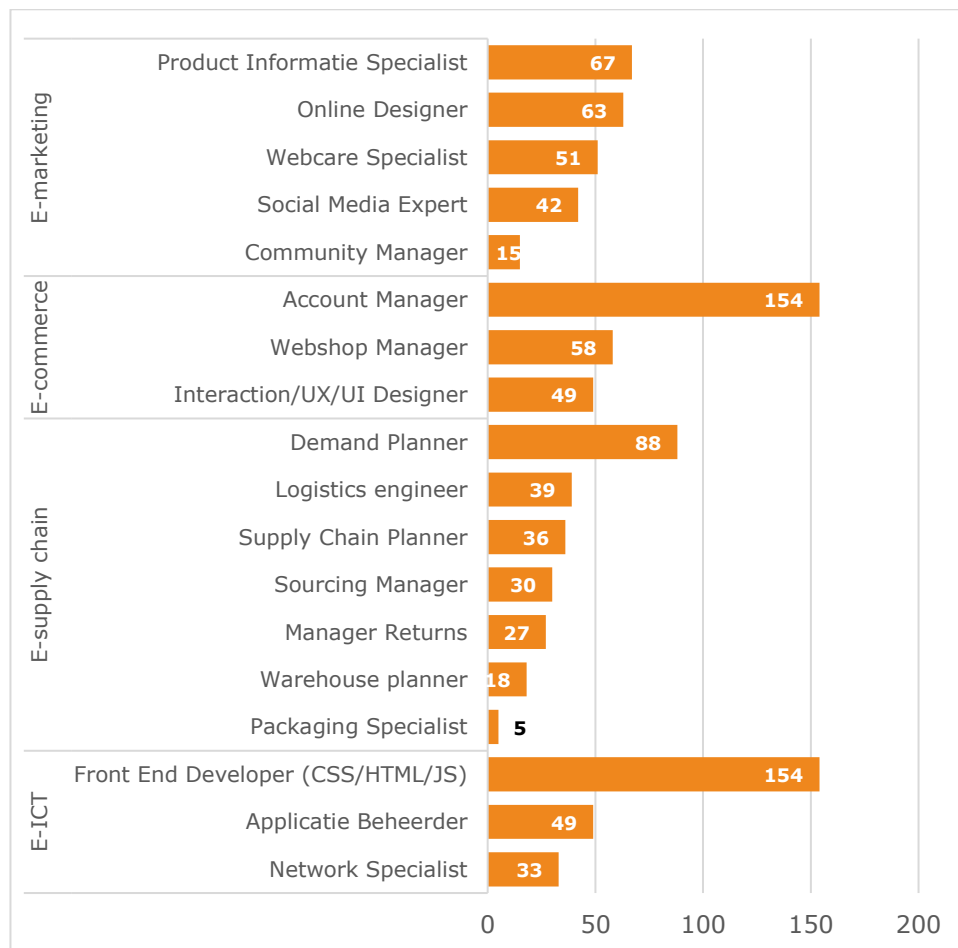

Toch worden er bij een paar beroepen wel voor een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid een hoger opleidingsniveau of extra instroomeisen verwacht. Dit speelt bijvoorbeeld bij de functies Warehouse planner en Applicatie beheerder. Bij webcare specialist wordt er daarentegen voor een deel verwacht dat juist ook een lager opleidingsniveau mogelijk wordt.

2.3 Werkgelegenheid

Vervolgens is het van belang om te bepalen wat de werkgelegenheid is binnen de diverse functies. Hiervoor hebben we in 2016/7 de werkgevers gevraagd hoeveel werknemers per functie er werkzaam zijn binnen het bedrijf. Het gaat er in dit geval om, om aan te geven wat relatief de meest voorkomende beroepen zijn voor potentieel afgestudeerden AD E-commerce. De gepresenteerde cijfers zijn geen totalen die door middel van weging op CBS-data zijn opgehoogd voor de gehele markt. Ze representeren alleen de uitkomsten van de enquête.

figuur 3 Aantal actieve werknemers per functie (totaal)

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

De functies met de meeste werkgelegenheid zijn de functies Accountmanager E-commerce en Front End developer. Binnen de E-supply chain is de demand planner een veelvoorkomend beroep. Een kanttekening hierbij is wel dat, zoals te zien in Tabel

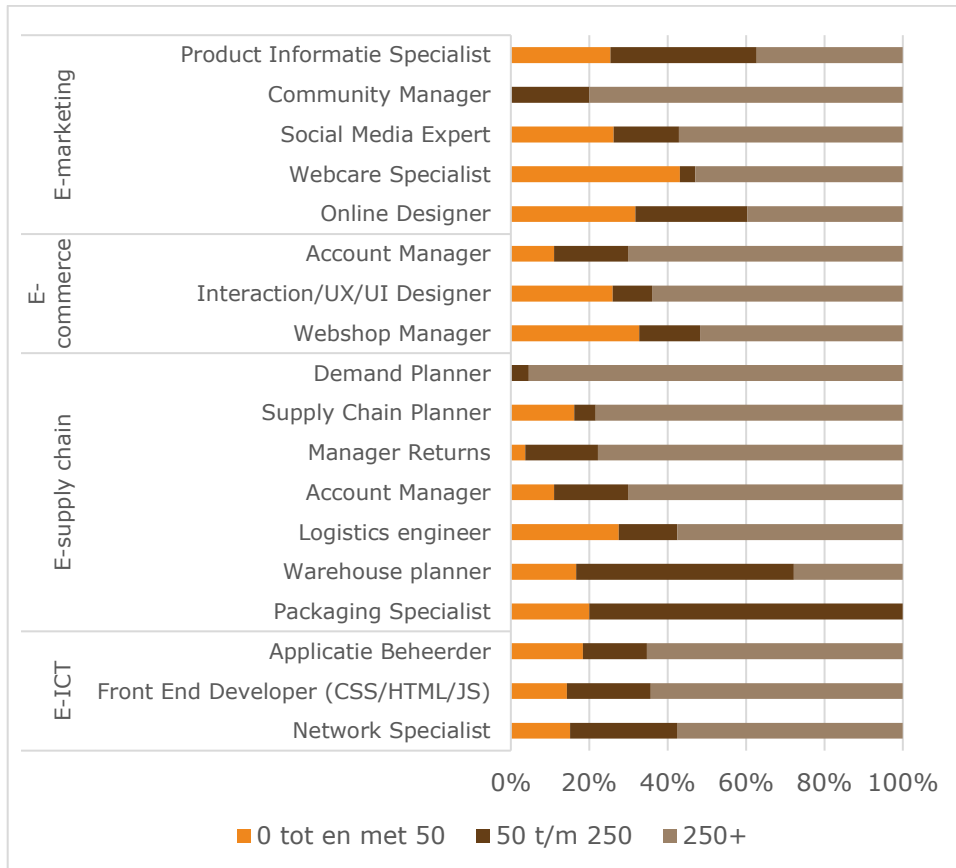

1, de demand planner een relatief hoog opleidingsniveau vraagt; slechts in 7% van de gevallen wordt een AD-opleiding als ideaal gezien.

2.3.1 Werkgelegenheid naar omvang van de bedrijven

De vraag is vervolgens bij wat voor een soort bedrijven deze functies voornamelijk voorkomen.

figuur 4 Aandeel werkgelegenheid per bedrijfsgrootte

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

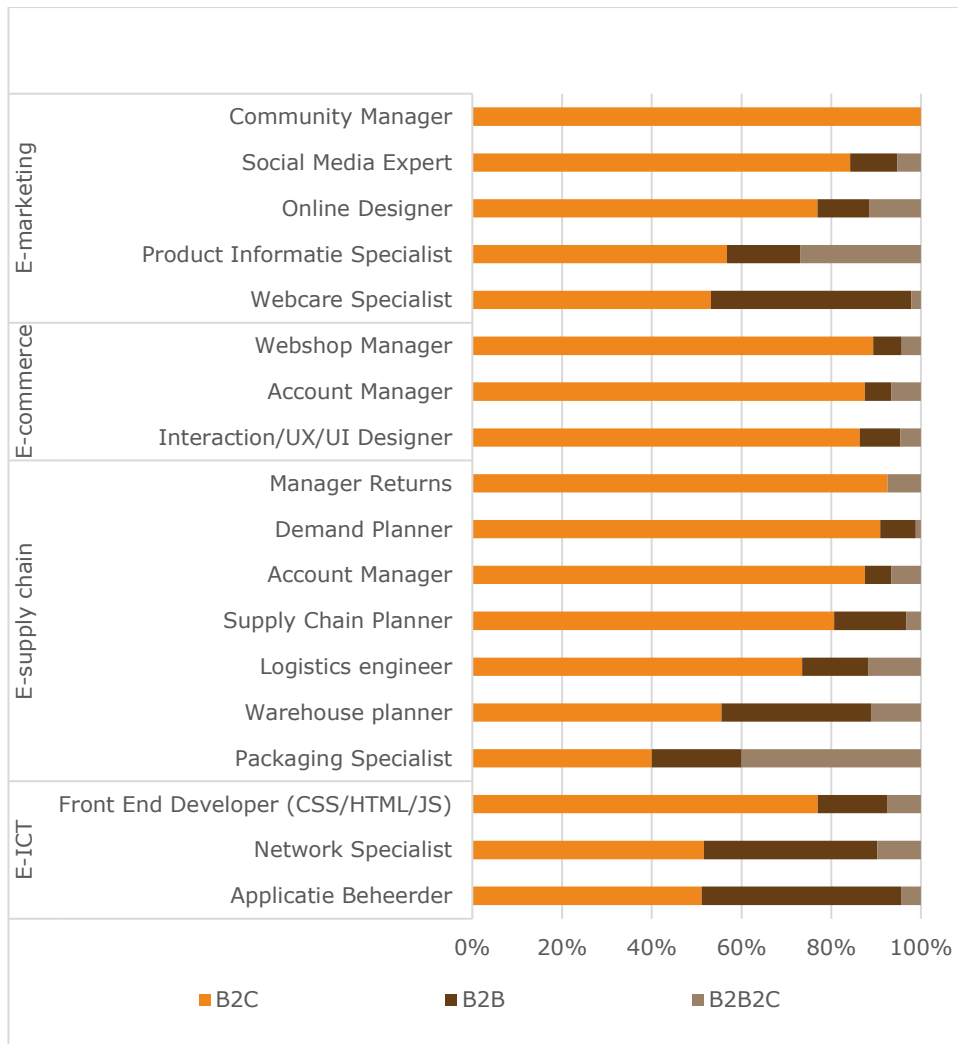
De meeste werkgelegenheid per functie zit relatief vaak bij grotere spelers met meer dan 250 werknemers in dienst. De functies uit het domein E-marketing zitten over het algemeen vaker bij kleinere bedrijven dan de functies uit de andere domeinen. Bij E-supply chain zien we wel dat de functie warehouse planner en packaging specialist vooral bestaan binnen grotere bedrijven. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat we een laag aantal van deze functie in de enquête aan hebben getroffen. Zoals te zien in figuur 3 ging het bijvoorbeeld om 5 packaging specialists die allemaal bij een kleine of middelgrote partij zaten.

2.3.2 Vorm van E-commerce

Vervolgens is aan bedrijven gevraagd om welke vorm van E-commerce het voornamelijk gaat. Hierbij konden de bedrijven kiezen uit 1: Business-to-consumer (B2C), 2: Business-to-business (B2B), 3: Business-to-business-to-consumer (B2B2C, levering aan eindklant via tussenhandel) en 4: Consumer-to-consumer (C2C, zoals online marktplaatsen, veilingssites e.d.).

figuur 5 Aandeel werkgelegenheid per vorm van e-commerce per functie

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

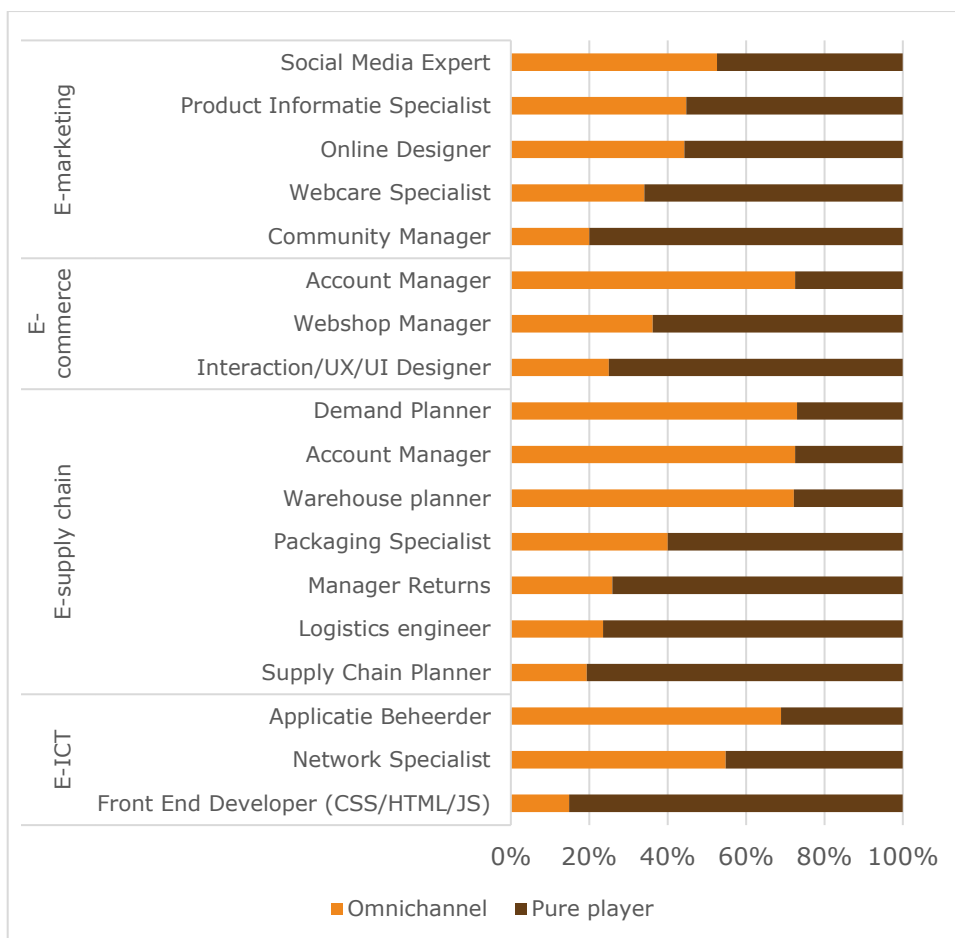
De bedrijven in de branche zijn met name actief als Business-to-Consumer bedrijf. Bij Business-to-business bedrijven zijn wel relatief vaak enkele beroepen in het E-supply chain en ICT-domein aan te treffen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Warehouse planner, Network specialist en applicatie beheerder. Geen van de bedrijven die bovenstaande functies hebben, zijn hoofdzakelijk actief als Consumer-to-consumer (C2C, zoals online marktplaatsen, veilingssites e.d.).

2.3.3 Omnichannel vs. Pure Player

Er is een onderscheid te maken naar Pure players en omnichannel players. De pure players zijn in dit geval de winkels die enkel digitaal werken. De omnichannel spelers, zijn naast de e-commerce activiteiten ook als fysieke winkel actief.

figuur 6 Aandeel werkgelegenheid per soort bedrijf - Omnichannel vs. Pure player

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Er is een variëteit op te merken wat betreft functies en de aanwezigheid bij omnichannel dan wel pure players. Wel is te zien dat steeds minimaal 25% van de werkgelegenheid per functie aan te treffen is bij pure players.

2.3.4 Pure vs. omnichannel naar bedrijfsgrootte

Om de functies meer te duiden is het van belang om te kijken of er verschillen zijn wat betreft grootte van het bedrijf en het soort player (pure vs. omnichannel).

figuur 7 Percentage werkgelegenheid naar grootte en pure vs. omnichannel

		Pure speler				
		0 tot en met 50	50 t/m 250	250+	Totaal %	Totaal N
E-marketing	Community Manager	0%	100%	0%	100%	3
	Social Media Expert	20%	25%	55%	100%	20
	Webcare Specialist	0%	6%	94%	100%	16
	Online Designer	22%	22%	57%	100%	23
	Product Informatie Specialist	33%	23%	43%	100%	30
E-commerce	Webshop Manager	35%	35%	29%	100%	17
	Interaction/UX/UI Designer	27%	18%	55%	100%	11
	Account Manager	5%	19%	76%	100%	111
E-supply chain	Sourcing Manager	14%	71%	14%	100%	7
	Demand Planner	0%	6%	94%	100%	65
	Warehouse planner	15%	62%	23%	100%	13
	Supply Chain Planner	0%	17%	83%	100%	6
	Logistics engineer	50%	25%	25%	100%	8
	Manager Returns	14%	57%	29%	100%	7
	Packaging Specialist	0%	100%	0%	100%	2
E-ICT	Front End Developer (CSS/HTML/JS)	32%	23%	45%	100%	22
	Network Specialist	0%	47%	53%	100%	17
	Applicatie Beheerder	10%	19%	71%	100%	31
		Omnichannel speler				
		0 tot en met 50	50 t/m 250	250+	Totaal %	Totaal N
E-marketing	Community Manager	0%	0%	100%	100%	12
	Social Media Expert	17%	11%	72%	100%	18
	Webcare Specialist	58%	3%	39%	100%	31
	Online Designer	14%	45%	41%	100%	29
	Product Informatie Specialist	19%	49%	32%	100%	37
E-commerce	Webshop Manager	7%	10%	83%	100%	30
	Interaction/UX/UI Designer	12%	9%	79%	100%	33
	Account Manager	21%	19%	60%	100%	42
E-supply chain	Sourcing Manager	13%	0%	87%	100%	23
	Demand Planner	0%	0%	100%	100%	24
	Warehouse planner	20%	40%	40%	100%	5
	Supply Chain Planner	0%	4%	96%	100%	25
	Logistics engineer	4%	15%	81%	100%	26
	Manager Returns	0%	5%	95%	100%	20
	Packaging Specialist	33%	67%	0%	100%	3
E-ICT	Front End Developer (CSS/HTML/JS)	7%	22%	71%	100%	126
	Network Specialist	21%	7%	71%	100%	14
	Applicatie Beheerder	14%	14%	71%	100%	14

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

2.3.5 Werkgelegenheid per sector

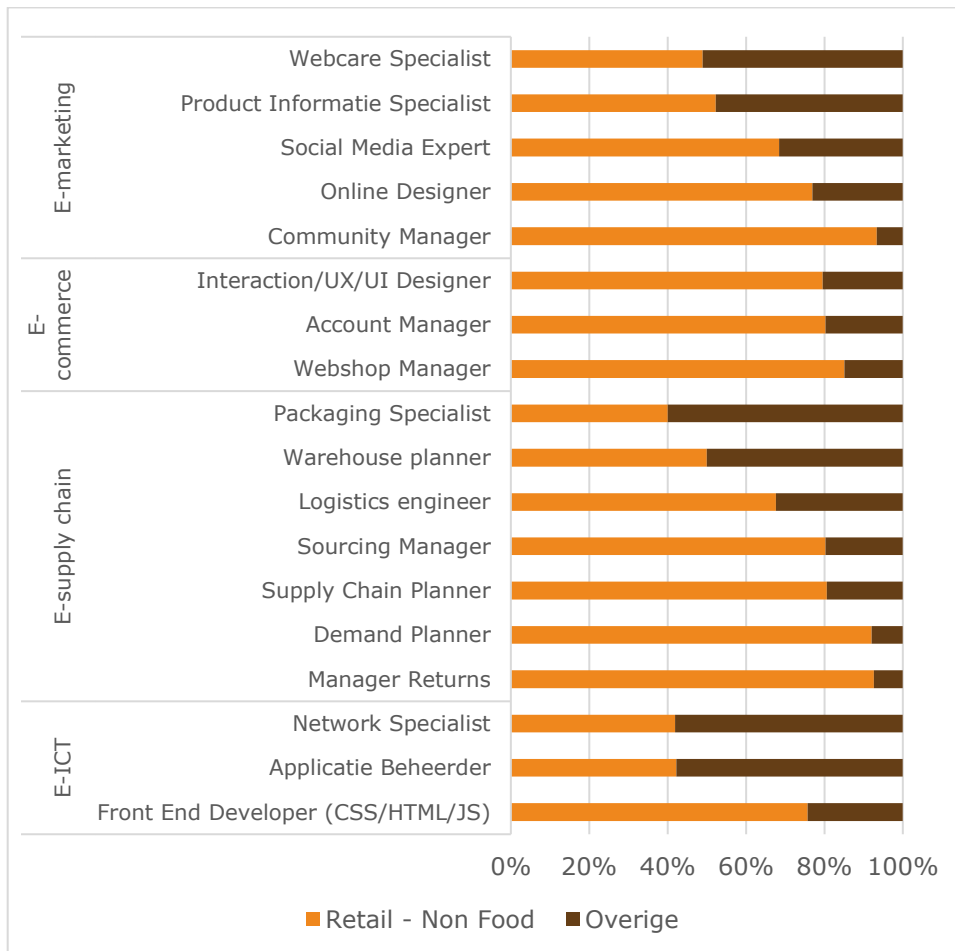
Het is tevens relevant om te kijken in welke sector de bedrijven actief zijn. De sectoren waaruit de werkgevers konden kiezen waren: Retail – Food, Retail - Non food, Productie – Food, Productie - Non Food, Wholesale – Food , Wholesale - Non Food, Travel & Leisure, Financiële dienstverlening, Diensten & Online platforms, Logistiek, Software & ICT, Consultancy & Bureaus en Overig. Omdat de werkgelegenheid hoofdzakelijk aanwezig is in de retail – non food sector, en voor de

rest zeer verspreid is over ander sectoren, is gekozen om de overige sectoren samen te voegen.

figuur 8 Aandeel werkgelegenheid per branche per functie

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

De werkgelegenheid zit voor veel functies voornamelijk in de retail – non food sector. De functie van webcare specialist zit ook voor een groot deel in de financiële dienstverlening. De functie van Product informatie specialist is ook veel aanwezig in de Software & ICT. De beroepen in de E-supply chain zijn ook veel in de logistieke hoek aan te treffen. Ten slotte zijn de network specialist en applicatie beheerder ook veel actief in de financiële sector.

2.4 Ontwikkelingen in het aantal vacatures beoordeeld door werkgevers

De werkgevers hebben aangegeven in hoeverre de vraag op de arbeidsmarkt naar functie in de afgelopen zes maanden is veranderd en in hoeverre de werkgevers verwachten dat die vraag zal veranderen in de aankomende zes maanden.

figuur 9 Ontwikkelingen in vraag per functie (1 = sterke daling ; 5 =sterke stijging)

		Ontwikkeling afgelopen 6 maanden	Verwachte ontwikkeling komende 6 maanden
E- marketing	Community Manager	3,4	3,6
	Social Media Expert	3,1	3,9
	Webcare Specialist	3,3	3,7
	Online Designer	2,7	3,7
	Product Informatie Specialist	3,3	3,9
E- commerce	Webshop Manager	3	3,6
	Interaction/UX/UI Designer	3,8	3,7
	Account Manager	4,3	4,1
E-supply chain	Sourcing Manager	4,4	3,7
	Demand Planner	4	4
	Warehouse planner	3,1	3,7
	Supply Chain Planner	3,4	3,7
	Logistics engineer	3,5	3,7
	Manager Returns	4	4
	Packaging Specialist	2,4	3,7
E-ICT	Front End Developer (CSS/HTML/JS)	4	3,7
	Network Specialist	3,4	3,8
	Applicatie Beheerder	2,9	3,8

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Vooral functies in het domein E-supply chain maken naar verwachting een groei door. Deze maakten ook in de zes maanden daarvoor een grote groei mee. De functies community manager en webshop manager kennen naar verwachting een dalende werkgelegenheid.

2.5 Ontwikkelingen in skills

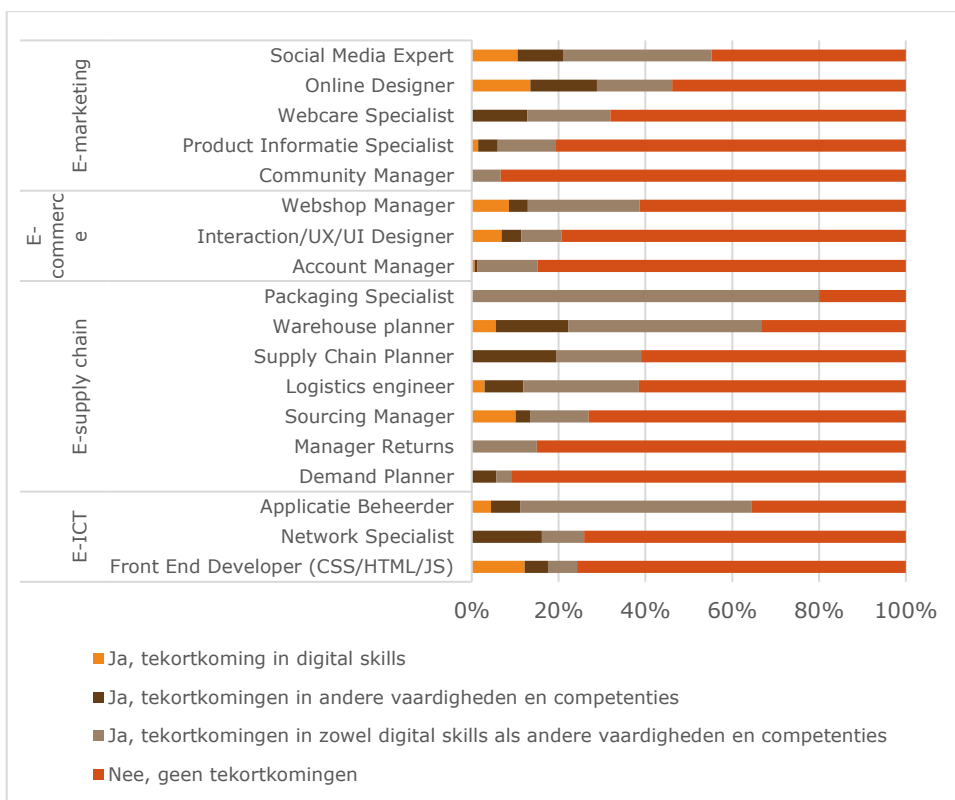
Naast de ontwikkelingen in het aantal vacatures is het ook van belang om te kijken naar (het gebrek aan) vaardigheden per functie. Zijn er bijvoorbeeld nu al tekortkomingen in vaardigheden of opleidingsniveau op te merken binnen de functies? In de enquête is gevraagd in hoeverre de werkgevers momenteel en in de toekomst tekorten in skills (gaan) ervaren.

In figuur 10 (huidige situatie) en figuur 11 (verwachtingen toekomst) zijn de tekortkomingen in digital skills gepresenteerd. De werkgevers met de functies Webcare specialist en Social media expert in dienst ervaren nu al tekortkomingen in digital skills maar ook in andere relevante vaardigheden en competenties. Ook voor de toekomst verwachten ze dit. Dit geldt binnen de E-supply chain ook voor de functies logistics engineer en Supply Chain Planner. Binnen de E-ICT geldt dit vooral voor de functie applicatiebeheerder. Het gaat daarbij in de toekomst voornamelijk over problemen ten aanzien van andere vaardigheden en competenties.

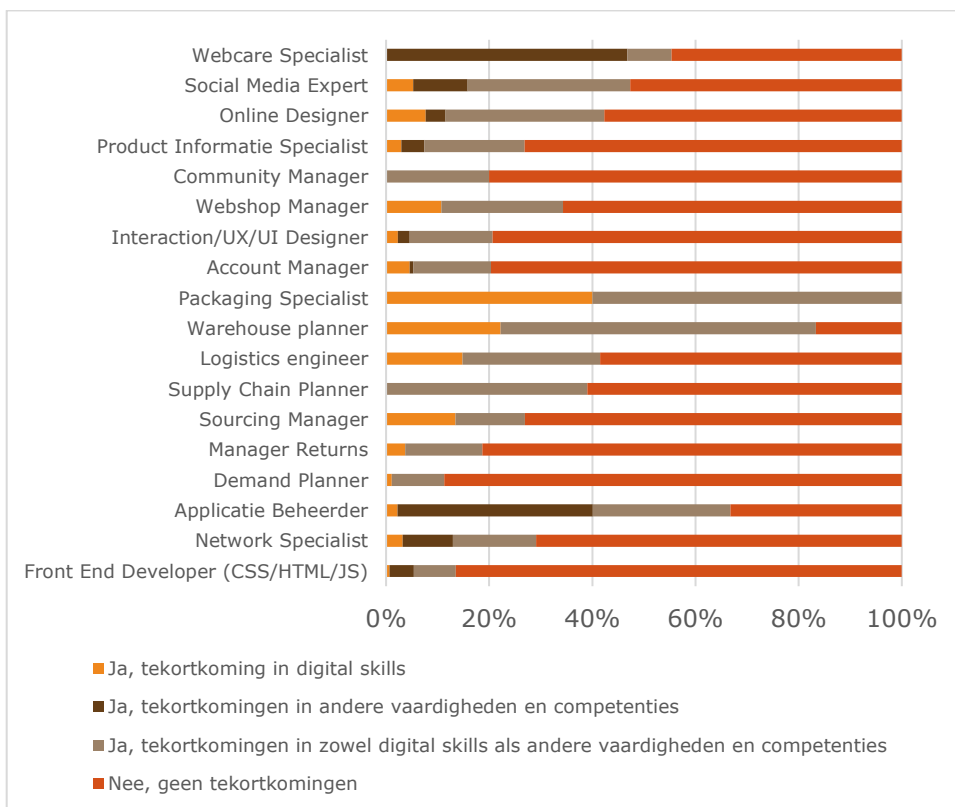
Voor de functie packagings specialist moet worden opgemerkt dat er een zeer lage respons was waardoor over deze functie geen representatief beeld is te verkrijgen.

Figuur 10 Huidige ervaren tekortkomingen in digital skills van zittend personeel per functie

figuur 11 Toekomstige ervaren tekortkomingen in digital skills van zittend personeel per functie (komende 5 jaar)

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

2.6 Hard en soft skills per domein

Aan de e-commerce gerelateerde bedrijven is in de enquête in het onderzoek uit 2016 de vraag voorgelegd welke hard en soft skills zij voor de e-commerce functies in de onderscheiden functiegebieden het belangrijkste vinden. Onderstaande tabellen tonen per domein de top vijf van belangrijkste hard en soft skills.

In de volgende twee tabellen worden voor de vijf domeinen de skills gepresenteerd waarover de medewerkers moeten beschikken (in de ogen van werkgevers). Er is op basis van de beschikbare data geen onderscheid te maken naar specifiek de AD functies. De weergegeven skills gelden dus voor alle functieniveaus binnen de verschillende domeinen.

2.6.1 Hard Skills

In onderstaande tabel zijn de meest relevante hard skills per domein weergegeven.

tabel 2 Top vijf van belangrijkste hard skills naar e-commerce functiegebied, 2016 (multiple respons)

E-marketing	
Online marketing strategie	65%
Zoekmachine (SEO) optimalisatie strategie (content en techniek)	59%
SEA tools (zoals Google Adwords, Google Shopping, BING)	57%
Email marketing strategie	57%
Zoekmachine (SEA) advertentie strategie (keyword analyse, campagne optimalisatie)	57%
SEO tools (zoals Ahrefs, MajesticSEO, Screaming Frog)	57%
E-commerce	
Omnichannel strategie	57%
Online marketing strategie	57%
Kennis van e-Commerce platforms (zoals Magento, Hybris, ATG, Demandware)	57%
Customer Journeys	57%
Sturen op KPI's (zoals traffic, conversie, basket size)	56%
Conversie optimalisatie M & T (zoals A/B testing, CRO, funnel optimalisatie)	56%
E-supply chain management	
Lean Six Sigma	64%
Logistieke processen	63%
E-procurement	63%
Agile werkmethoden (zoals Scrum, Kanban)	62%
Sales (demand) forecasting & Planning	62%
E-ICT	
Database technologie (zoals Oracle databases, SQL server)	58%
Front End software (zoals HTML, Javascript, jQuery, CSS)	56%
Privacy & data protection	54%
Agile werkmethoden (zoals Scrum, Kanban)	51%
Java	50%
E-data	
Analyse van webstatistieken	52%
Ontwikkelen van rapportages en dashboards	52%
Analyse grote datasets uit diverse bronnen (big data)	52%
Statistische analyse (multivariate analyse technieken)	51%
Webanalytics pakketten (zoals Google Analytics)	50%
Rapportage software (zoals Tableau, Qlikview, Microsoft Reporting Services)	50%
Analyse software (zoals Excel, SPSS)	50%

Bron: Panteia (2017) enquête *Functies en competenties in de e-commerce*

Er is in de tabel vrijwel geen overlap tussen de door de werkgevers genoemde vijf belangrijkste hard skills voor de vijf e-commerce functiegebieden. De enige vaardigheid die in twee verschillende functiegebieden (e-ICT en e-data) in de top vijf wordt genoemd is het toepassen van agile werkmethoden. Naar verhouding de hoogste percentages voor het belang van hard skills worden gegeven in het functiegebied e-supply chain management.

2.6.2 Soft Skills

Vervolgens wordt ook gekeken naar de top vijf van meest relevante soft skills per domein.

tabel 3 Top vijf van belangrijkste soft skills naar e-commerce functiegebied, 2016 (multiple respons)

Domein	
E-marketing	
Samenwerken	73%
Initiatief	73%
Klantgerichtheid	72%
Energie	70%
Creativiteit	70%
E-commerce	
Samenwerken	87%
Initiatief	87%
Energie	85%
Klantgerichtheid	85%
Mondeling communiceren	81%
Plannen en organiseren	81%
Creativiteit	81%
E-supply chain management	
Samenwerken	74%
Energie	73%
Mondeling communiceren	71%
Klantgerichtheid	70%
Initiatief	69%
E-ICT	
Zelfstandigheid	68%
Problemanalyse	68%
Samenwerken	64%
Energie	58%
Initiatief	57%
E-data	
Initiatief	82%
Klantgerichtheid	81%
Energie	69%
Creativiteit	68%
Plannen en organiseren	64%

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Wat soft skills betreft, is sprake van overlap tussen de verschillende functiegebieden. Er is één soft skill die in de top vijf van alle onderscheiden functiegebieden staat: initiatief. De vaardigheden samenwerken, energie en klantgerichtheid komen in de top

vijf van vier functiegebieden voor. Samenwerken voert voor drie functiegebieden (e-marketing, e-commerce en e-supply chain management) de lijst aan. Voor e-ICT en e-data is dat zelfstandigheid respectievelijk initiatief.

Naar verhouding de hoogste percentages voor soft skills worden gegeven in het functiegebied e-commerce en de laagste in het functiegebied e-ICT. Verder valt op dat werkgevers op de 'business-to-consumer'-markt meer nadruk op soft skills leggen dan die op de 'business-to-business'-markt: de percentages liggen anderhalf keer zo hoog.

2.7 Skills per functie

De antwoorden uit de vraag naar gewenste skills per domein zijn vervolgens gewogen naar het aantal personen binnen de bepaalde functies binnen een bedrijf. Hierdoor tellen de antwoorden van bepaalde werkgevers met meer werknemers binnen bepaalde functies, zwaarder mee dan andere. De competenties zijn niet uitsluitend gevraagd voor bepaalde opleidingsniveaus. De gegevens zijn op domeinniveau verzameld en vervolgens gewogen. De gegevens moeten dan ook worden gezien als een indicatie van de competenties waarover bepaalde werknemers moeten beschikken.

tabel 4 Benodigde skills domein E-Marketing

E-Marketing skills	Social Media Expert	Webcare Specialist	Online Designer	Product Informatie Specialist
Online marketing strategie	97%	100%	95%	98%
Zoekmachine (SEO) optimalisatie strategie	85%	57%	79%	93%
Sturen op KPI's	82%	96%	72%	56%
SEO tools	79%	59%	84%	83%
SEA tools	79%	59%	81%	85%
Online advertentiekkanalen	76%	52%	88%	87%
Zoekmachine (SEA) advertentie strategie	79%	54%	74%	89%
Social Media Marketing	82%	80%	65%	65%
Email marketing strategie	82%	54%	84%	67%
Campagne management strategie	79%	54%	81%	59%
Webanalytics pakketten	79%	83%	72%	39%
A/B testing	79%	52%	79%	57%
CRM tools en systemen	67%	83%	63%	52%
Email marketing tools	76%	48%	74%	54%
Campagne Management/Marketing automation tools	70%	48%	60%	50%
Mobile campagnes	73%	46%	67%	39%
Agile werkmethode	70%	57%	65%	33%
Social Media kanalen	67%	41%	56%	59%
Klantcontactstrategie	58%	70%	49%	43%
e-Commerce strategie & business modellen	58%	37%	53%	65%
Data analyse & monitoring	70%	46%	63%	33%
Analyse software	64%	46%	67%	31%
Aansturen externe bureaus en leveranciers	70%	39%	56%	43%
Content Management Systemen	64%	43%	65%	33%
Content creatie	73%	48%	42%	37%
Projectmanagement	67%	43%	56%	33%
Social Media tools	64%	37%	49%	39%
Grafische tools	58%	41%	49%	26%
Front End software	42%	30%	47%	26%
ICT infrastructuur	12%	7%	9%	4%
Usability & user experience	0%	0%	0%	0%
Logistieke processen	0%	0%	0%	0%
Tag Management tools	0%	0%	0%	0%

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

De belangrijkste skills voor het gehele domein E-marketing zijn zoals te zien in tabel 3: Online marketing strategie, SEA tools, E-mail marketing strategie, zoekmachine advertentie strategie en SEO tools. Voor het domein E-marketing zijn dus vooral strategische skills van belang. Voor de specifieke functies komt het bijna geheel overeen met deze domeinbrede gevraagde skills. Voor de werkgevers die veel webcare specialisten in dienst hebben, lijkt het sturen op KPI's nog een relatief belangrijke skill te zijn. Voor de webcare specialist zijn daarentegen SEO en SEA skills iets minder belangrijk.

tabel 5 Benodigde skills domein E-commerce

E-commerce skills	Webshop Manager	Interaction /UX/UI Designer
e-Commerce strategie & business modellen	94%	90%
Kennis van e-Commerce platforms	91%	80%
Conversie optimalisatie methoden & technieken	91%	82%
Sturen op KPI's	88%	85%
Agile werkmethoden	86%	85%
Omnichannel strategie	86%	80%
Customer Journeys	86%	82%
Online marketing strategie	86%	80%
Website optimalisatie	86%	82%
A/B testing	86%	80%
Digital product development	83%	82%
Webanalytics pakketten	88%	75%
Analyse software	86%	77%
Data analyse & monitoring	88%	72%
Mobile commerce	83%	80%
Usability & user experience	83%	77%
Aansturen externe bureaus en leveranciers	83%	72%
Projectmanagement	77%	67%
Weboptimalisatietools	80%	72%
Mobile design	77%	67%
Webwinkel software	77%	62%
Accountmanagement	74%	62%
Logistieke processen	80%	70%
User testing	80%	77%
Prototyping en wireframing	80%	75%
ICT infrastructuur	74%	70%
Design & Wireframe tools	80%	70%
Front End software	77%	70%
Leverancier selectie & auditing	77%	65%
Tag Management tools	0%	0%

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Voor het E-commerce domein zijn er voor twee functies nog aanvullende skills naar voren gekomen. Het blijkt dat voor deze functies het belangrijk is dat werknemers beschikken over vaardigheden rondom E-commerce strategie & business modellen. Daarnaast is kennis van e-commerce platformen en conversie-optimalisatie methoden en technieken van belang. Voor de functie webshop manager zijn kennis van webanalytics pakketten, kennis met analyse software en data analyse & monitoring van belang.

De volgende tabel gaat over benodigde skills voor specifieke functies in het domein E-supply chain.

tabel 6 Benodigde skills domein E-supply chain

E-supply chain skills	Demand Planner	Logistics engineer	Manager Returns
Stock Management	100%	85%	100%
Sales (demand) forecasting & planning	100%	89%	96%
Logistieke processen	100%	89%	96%
Data analyse & monitoring	97%	89%	91%
Projectmanagement	97%	89%	91%
Sturen op KPI's	100%	78%	91%
e-Commerce strategie & business modellen	97%	78%	87%
Warehouse Management Systemen	99%	70%	91%
ERP systemen	99%	70%	91%
e-Procurement (sourcing) strategie	97%	74%	87%
Procesautomatisering en -mechanisering	99%	70%	87%
Contracting	99%	70%	87%
Leverancier selectie & auditing	27%	70%	91%
Lean Six Sigma	24%	81%	82%
Webshop assortimentsbeleid	26%	74%	87%
ICT infrastructuur	24%	70%	82%
Customer Journeys	24%	70%	82%
Usability & user experience	24%	70%	82%
Procurement software	24%	70%	82%
Agile werkmethoden	24%	70%	82%
Online marketing strategie	0%	0%	0%

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Voor de drie functies in het E-supply chain domein zijn de vaardigheden stock management, sales forecasting & planning en kennis rondom logistieke processen sterk van belang. Online marketing strategie wordt daarentegen als niet belangrijk gezien.

Uiteindelijk is nog gekeken naar benodigde skills in de E-ICT.

tabel 7 Benodigde skills domein E-ICT

E-ICT skills	Front End Developer (CSS/HTML/JS)	Network Specialist	Applicatie Beheerder
Database technologie	88%	96%	97%
Omnichannel ICT infrastructuur	86%	77%	92%
Privacy & data protection	86%	77%	92%
Agile werkmethoden	93%	85%	87%
Front End software	90%	81%	54%
Usability & user experience	83%	65%	74%
Informatie analyse methoden en technieken	85%	85%	51%
Java	86%	69%	49%
Object georiënteerd programmeren	82%	73%	46%
Test tooling	88%	77%	36%
Customer Journeys	79%	42%	72%
Mobile Application talen	79%	65%	41%
Middleware software	75%	42%	67%
Data analyse & monitoring	79%	61%	31%
ERP systemen	76%	50%	43%
Open source software	84%	38%	36%
Webwinkel software pakketten	77%	34%	31%
Weboptimalisatietools	81%	34%	23%
A/B testing	80%	34%	23%
e-Commerce strategie & business modellen	79%	34%	23%
C# / C++	23%	50%	62%
PHP	21%	46%	21%
Projectmanagement	21%	39%	26%
Aansturen externe bureaus en leveranciers	19%	27%	8%
Python	6%	27%	8%
Ruby (on rails)	5%	8%	0%
Delphi	5%	0%	0%
Online marketing strategie	0%	0%	0%
Logistieke processen	0%	0%	0%

Bron: Panteia (2017) enquête Functies en competenties in de e-commerce

Belangrijkste skills voor de functie applicatie beheerder zijn database technologie, omnichannel ICT infrastructuur en privacy & data protection. Voor Front End Developer is logischerwijs Front end software zeer van belang maar ook Test-tooling.

2.7.1 Conclusie

Binnen de e-commerce ligt voor het AD-niveau het zwaartepunt op vakgebieden in het economisch domein maar ook functies waarvoor kennis van SCM en ICT nodig is, liggen op het onderhavige niveau. Dit lijkt te betekenen dat ook een combinatie van economische en technische kennis handig kan zijn voor AD-ers.

Op basis van de mening van werkgevers moeten de werknemers in de e-commerce beschikken over een combinatie van hard en soft skills. Het valt op dat werkgevers van mening zijn dat werknemers in het domein E-commerce meer dan in andere domeinen moeten beschikken over die combinatie van hard en soft skills.

Ook blijkt het dat MBO'ers en AD'ers relatief vaker dan HBO opgeleiden terechtkomen in het MKB en niet bij de grote bedrijven. Dit is van belang omdat binnen MKB bedrijven bestaat minder functiedeling dan bij grotere bedrijven. Hierdoor moeten de werknemers in het MKB beschikken over een breed profiel waarbij de technische ICT-kant wordt gecombineerd met commerciële vaardigheden.

3 Het arbeidsmarktperspectief volgens cijfers van het ROA

Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) verricht onderzoek gericht op het inzichtelijker maken van ontwikkelingen in vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Deze vinden hun weerslag in de rapporten 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep' en in het ArbeidsmarktInformatieSysteem (AIS). Hieronder volgen de cijfers uit dit systeem die het meest betrekking hebben op het onderwerp van dit onderzoek. Deze cijfers houden overigens geen rekening met huidige arbeidsmarktcrispes die mogelijk in de toekomst zullen doorklinken. Er worden enkel uitspraken gedaan over verwachte ontwikkelingen in vraag en aanbod. Daarnaast zijn deze cijfers vaak op een vrij hoog niveau en is het lastig om uitspraken te doen over specifieke deelsectoren (zie paragraaf 2.4).

Tabel 8 Relevante begrippen gebruikt door ROA

Uitbreidingsvraag	De vraag naar nieuwe arbeidskrachten die ontstaat door groei van de werkgelegenheid. Als er sprake is van een werkgelegenheidsdaling, is de uitbreidingsvraag negatief.
Vervangingsvraag	De vraag naar nieuwe arbeidskrachten die ontstaat doordat de arbeidsplaatsen van werkenden die met pensioen gaan, arbeidsongeschikt worden of zich (tijdelijk) terugtrekken van de arbeidsmarkt opnieuw moeten worden opgevuld. Andere redenen voor vervangingsvraag zijn beroepsmobiliteit en doorgroei van personeel.
Baanopeningen	De totale vraag naar nieuwkomers op de arbeidsmarkt, zoals deze is bepaald door de werkgelegenheidsgroei uitbreidingsvraag en de vervangingsvraag .
Instroom schoolverlaters	Het aanbod van nieuwe arbeidskrachten op de arbeidsmarkt, zoals deze is bepaald door de verwachte uitstroom van schoolverlaters uit het initiële dagonderwijs, de schoolverlaters van het deeltijdonderwijs, het niet-reguliere voltijdonderwijs en de beroepsgerichte volwasseneneducatie.

Bron: ROA

3.1 Per opleidingstype

Het ROA combineert de verwachte vraag- en aanbodstromen per opleidingstype met elkaar om een indicatie te krijgen van arbeidsmarktperspectieven voor nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Deze Indicator Toekomstig Arbeidsmarktperspectief (ITA) geeft aan welke discrepantie tussen vraag (verwachte baanopeningen en substitutievraag) en aanbod (verwachte baanopeningen en substitutievraag) er wordt verwacht tot 2022. Naarmate de waarde van ITA hoger ligt, is er sprake van een slechter arbeidsmarktperspectief. Een waarde tussen 1,01 en 1,05 duidt op een evenwichtssituatie.

De AD E-commerce heeft het zwaartepunt op vakgebieden in het economisch domein maar de AD'ers moeten breed georiënteerd zijn en ook kennis hebben van SCM en ICT. De AD'er bevindt zich dus op het snijvlak tussen het Bedrijfseconomisch domein

en Techniek. In de volgende tabel presenteren we de gegevens van het ROA over de bestaande opleidingen die het meest aansluiten bij (potentiële) E-commerce opleidingen. De cijfers die zijn gepresenteerd zijn totale aantallen en groeipercentages in de periode 2017 – 2022.

Tabel 9 prognoses ROA per opleidingstype 2017 – 2022; Nederland

	verwachte uitbreidingsvraag tot 2022	verwachte vervangingsvraag tot 2022	verwachte baanopeningen tot 2022	verwachte instroom van schoolverlaters tot 2022	ITA	
MBO 4 ECONOMIE (algemeen)	19.700 (4%)	65.300 (13%)	85.000 (17%)	112.800 (23%)	1.11	Matig
mbo 4 commercieel, financieel en administratief	3.300 (2%)	20.400 (15%)	23.700 (18%)	24.800 (19%)	1.07	Matig
mbo 4 detailhandel	5.100 (5%)	13.400 (12%)	18.500 (17%)	24.300 (22%)	1.11	Matig
HBO ECONOMIE (algemeen)	29.900 (5%)	58.400 (10%)	88.300 (15%)	144.900 (25%)	1.12	Matig
hbo marketing en commerciële economie	5.900 (6%)	9600 (9%)	15.500 (15%)	29.500 (28%)	1.14	Matig
mbo 4 informatica	2.800 (10%)	2.000 (7%)	4.800 (17%)	12.900 (46%)	1.25	Slecht
mbo 4 media en vormgeving	2.600 (7%)	5.400 (14%)	8.100 (21%)	26.400 (70%)	1.45	Slecht
hbo informatica	8.600 (11%)	10.600 (13%)	19.200 (24%)	13.200 (16%)	0.94	Goed

Bron: ROA, bewerkingen Panteia

Voor nagenoeg alle opleidingsrichtingen is de verwachte instroom van schoolverlaters groter dan de verwachte baanopeningen tot 2022. Voor MBO en HBO economie ligt de totale verwachte instroomgroei op ongeveer 23% en het aantal baanopeningen (combinatie van uitbreidingsvraag en vervangingsvraag) ligt rond de 16%. Voor mbo 4 informatica en media en vormgeving is de verwachte instroom van schoolverlaters aanzienlijk hoger dan bij mbo 4 en hbo economie. Doordat de aanwas van studenten groter is dan dat er banen vrijkomen (behalve bij hbo informatica), is er voor de opleidingstypen een matig tot slecht arbeidsmarktperspectief voorspeld. Alleen bij hbo informatica worden er meer baanopeningen dan instroom van schoolverlaters verwacht wat resulteert in een goed arbeidsmarktperspectief. Opnieuw is het belangrijk te vermelden dat deze resultaten geen rekening houden met huidige arbeidsmarktkrptes. Waar het nu moeilijk aan personeel is te komen, kunnen er allen al daardoor over een aantal jaren nog steeds tekorten bestaan.

3.2 Per beroepsgroep

Naast het opleidingstype is het ook mogelijk om te kijken naar toekomstige knelpunten per beroep. De Indicator Toekomstige Knelpunten in de Personeelsvoorziening naar Beroep (ITKB) reflecteert de verwachte spanning naar beroep. Deze indicator geeft de kans weer dat de gewenste personeelssamenstelling naar opleiding binnen beroepsgroepen gerealiseerd kan worden, rekening houdend met het verwachte aanbod per opleiding.

In Tabel 3 zijn cijfers gepresenteerd voor de beroepen die het meest aansluiten bij E-commerce beroepen. Helaas is het niet mogelijk om aparte uitsplitsingen te maken naar fysiek en E-commerce. De cijfers die zijn gepresenteerd zijn de totale aantallen en groeipercentages in de periode 2017 – 2022.

Tabel 10 prognoses ROA per beroepstype 2017 – 2022; Nederland

	verwachte uitbreidingsvraag tot 2022	verwachte vervangingsvraag tot 2022	verwachte baanopeningen tot 2022	ITKB	Spanning
COMMERCIELE BEROEPEN (algemeen)	46.100 (5%)	165.400 (17%)	220.300 (23%)	0.92	geen
Adviseurs marketing, public relations en sales	12.100 (9%)	7.700 (6%)	19.800 (14%)	0.87	enige
Vertegenwoordigers en inkopers	2.900 (2%)	14.800 (10%)	17.700 (12%)	0.92	vrijwel geen
Transportplanners en logistiek medewerkers	7.300 (4%)	17.800 (11%)	25.100 (15%)	0.88	enige
Winkeliers en teamleiders detailhandel	2100 (2%)	13.500 (11%)	15.600 (12%)	0.93	vrijwel geen
Verkoopmedewerkers detailhandel	34.900 (10%)	76.200 (22%)	111.200 (32%)	0.92	vrijwel geen
Managers verkoop en marketing	600 (1%)	4.100 (9%)	4.700 (10%)	0.87	enige
Managers commerciële en persoonlijke dienstverlening	2.500 (26%)	4.400 (46%)	6.800 (72%)	0.81	groot
Grafisch vormgevers en productontwerpers	15%	8%	23%	0.82	groot
Software- en applicatieontwikkelaars	13%	5%	18%	0.77	groot
Gebruikersondersteuning ICT	9%	7%	16%	0.87	enige

Bron: ROA, bewerkingen Panteia

Er bestaan verschillen in verwachte spanningen tussen beroepsgroepen. Voor de beroepen vertegenwoordigers en inkopers, winkeliers en teamleiders detailhandel, en verkoopmedewerkers detailhandel bestaan er vrijwel geen spanningen. Bij de beroepen adviseurs marketing, public relations en sales, transportplanners en logistiek medewerkers en managers verkoop en marketing, en gebruikersondersteuning ICT bestaat er enige spanning om aan voldoende personeel te komen. Voor de functies managers commerciële en persoonlijke dienstverlening, en grafische vormgevers en productontwerpers bestaat er een grote spanning. Dit heeft met name te maken met een grote vervangingsvraag.

3.3 Conclusie

De gepresenteerde cijfers van ROA zijn voor dit onderzoek niet specifiek genoeg. Dit komt met name doordat de gegevens van ROA op een hoger aggregatieniveau worden verzameld dan dat voor dit onderzoek gewenst is. Hierdoor is het niet mogelijk om specifiek voor de E-commerce (AD-niveau) accurate cijfers te presenteren. Het predicaat "matig" dat aan de meeste economische opleidingen wordt toegekend is dan ook niet relevant voor de sector e-commerce. De cijfers gelden dan ook vooral ter indicatie. We hebben exactere informatie nodig om uitspraken te kunnen doen over het werkgelegenheidsperspectief van potentieel afgestudeerden Ad E-commerce (Zie hoofdstuk 4).

4 Vacatures vanuit Jobfeed

4.1 De vacaturespider Jobfeed

De basis voor de gesystematiseerde analyse van het arbeidsmarktperspectief bestaat uit de vacaturegegevens uit de database van vacaturespider Jobfeed van Textkernel. Jobfeed geeft aan de hand van een analyse van het actuele aanbod aan vacatures op het internet een accuraat beeld van de vraagzijde van de arbeidsmarkt van afgestudeerden.

Jobfeed geeft aan de hand van een analyse van het actuele aanbod aan vacatures op het internet een accuraat beeld van de vraagzijde van de arbeidsmarkt van afgestudeerden. Jobfeed doorzoekt dagelijks het internet op nieuwe vacatures, en legt de resultaten hiervan vast in een database. Jobfeed zoekt zowel jobsites - 'krantenvacaturesites' en speciale (algemene en sectorale) vacaturesites - als bedrijfssites af. Het legt meer dan 99 procent van deze vacatures vast. De dekkingsgraad van Jobfeed is daardoor erg hoog. Naar schatting 80-90 procent van alle vacatures waarvoor Nederlandse arbeidsorganisaties actief werven (voor banen in Nederland en in het buitenland) is op internet te vinden, voor vacatures voor hoger opgeleiden ligt dit percentage nog hoger. Jobfeed bundelt informatie uit het volledige internetdomein en beschikt zo over informatie uit honderdduizenden vacatures per jaar. Het bijzondere aan Jobfeed is vooral de ontwikkelde methodiek van extractie, classificatie en ontdubbeling.

Overigens wordt niet voor alle vacatures extern geworven. Uit onderzoek voor SBB is bekend dat op MBO-niveau nog eens 50% van de instroom plaats heeft via stages, bestanden met open sollicitaties of via via. Helaas is op HBO-niveau dit percentage niet bekend. Wel is bekend dat veel HBO-afgestudeerden direct vanuit de stage doorstromen naar e-commerce bedrijven en dat dat ook voor het MBO-niveau geldt. Het aantal hier verder vermelde vacatures is in ieder geval dus een ondergrens.

Panteia heeft de beschikking over een database met data over alle door Jobfeed gespiderde vacatures vanaf 2011. Hierin zijn de met Jobfeed gecodeerde gegevens opgenomen: informatie over beroepen volgens een vaste systematiek ("Jobfeedberoepen"), uit vacaturetitels afgeleide synoniemen (op basis waarvan de Jobfeedberoepen zijn vastgesteld), sector, arbeidsmarktregio, opleidingsniveau en tijdstippen waarop de vacature is geopend en afgesloten.

4.2 Keuze voor beroepen

4.2.1 Vaststellen van geschikte beroepen vanuit het onderzoek naar competenties in de e-commerce

Om vast te stellen welke competenties gevraagd worden voor welke functies binnen de e-commerce heeft Panteia zoals boven vermeld in 2016/2017 in samenwerking met Thuiswinkel.org onderzoek uitgevoerd. Hiervoor is eerst in overleg met de branche bepaald welke functies er bestaan binnen de e-commerce. Vervolgens is aan de werkgevers binnen de branche gevraagd wat voor een ideaal opleidingsniveau ze koppelen aan de verschillende functies. In figuur 1 eerder in het rapport is deze analyse opgenomen.

Uit deze analyse blijkt dat de meeste beroepen volgens de werkgevers idealiter vervuld worden op HBO-niveau of hoger. Er zijn slechts enkele beroepen waarbij voor een groot deel MBO-plussers worden gevraagd. Het overgrote merendeel van de beroepen worden idealiter vervuld door HBO-afgestudeerden. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat er momenteel nog geen AD voor de e-commerce bestaat. Daardoor is het onwaarschijnlijk dat werkgevers dit niveau opgeven als gewenst opleidingsniveau voor relevante functies. Juist de combinatie van praktijkgerichtheid met kennis op een MBO-plus niveau maakt AD-afgestudeerden aantrekkelijk voor werkgevers.

Wie eenmaal een AD-niveau heeft bereikt, kan mogelijk ook nog doorleren voor een HBO-diploma en heeft dan inmiddels een grotere affiniteit met de e-commerce dan wie rechtstreeks naar het HBO gaat en het diploma behaalt. Omdat we in het huidige onderzoek de mogelijkheden voor een Associate Degree willen bepalen, betrekken we in de rest van het onderzoek de beroepen die deels door MBO'ers ingevuld kunnen worden, en deels door HBO'ers. In de volgende tabel is deze lijst opgenomen.

tabel 11 Geschikte beroepen op AD niveau - bepaald door werkgevers

Domein	Functie
E-Marketing	Webcare Specialist
	Online Designer
	Social Media Expert
	Product Informatie Specialist
	Community Manager
E-Commerce	Webshop Manager
	Interaction/UX/UI Designer
	Account Manager
E-supply chain	Packaging Specialist
	Warehouse planner
	Supply Chain Planner
	Manager Returns
	Logistics engineer
	Sourcing Manager
	Demand Planner
E-ICT	Applicatie Beheerder
	Network Specialist
	Front End Developer (CSS/HTML/JS)

Bron: Panteia (2017) Arbeidsmarktanalyse E-commerce

4.2.2 Koppelen geschikte beroepen aan Jobfeed beroepen

Om informatie over de arbeidsmarkt in kaart te brengen maakt Panteia zoals gezegd gebruik van Jobfeed. Jobfeed brengt alle vacatures in Nederland binnen een bepaalde periode in kaart. Hierdoor kunnen ook vacature-ontwikkelingen in de tijd worden bepaald.

Jobfeed maakt echter gebruik van een andere beroepenindeling dan in het eerdere arbeidsmarktonderzoek naar de E-commerce is gehanteerd. Om het arbeidsmarktperspectief voor de relevante functies in kaart te brengen moeten de beroepen uit de eigen enquête gekoppeld worden aan de Jobfeed beroepen.

Dit is gedaan door in Jobfeed met trefwoorden alle vacatures door te zoeken op de functies en skills die wij in het voorgaande onderzoek hebben vastgesteld. Vervolgens hebben we de gevonden vacatures doorgelezen en opgenomen welke naam Jobfeed aan deze beroepen toekent. Op deze manier hebben we de volgende beroepen aan elkaar gekoppeld zoals te zien in tabel 12.

Tabel 12 Koppeling beroepen uit eerder onderzoek aan Jobfeed beroepen

Beroep enquête		Jobfeed Beroep
E-marketing	Online Designer	Digital media designer
		Webdesigner
		Grafisch ontwerper
	Webcare Specialist	Online marketing manager
		Specialist webspHERE application
		Webmaster
	community manager, interaction/UI/UX designer	Medewerker voorlichting
		Online community manager
	Product Informatie Specialist	Product manager
	Social Media Expert	Multimedia ontwerper
		Hoofd marketing
		Online marketing manager
		Marketingmedewerker
Communicatiedeskundige		
Medewerker pr, marketing en voorlichting		
E-commerce	Warehouse planner	Planner
	Online Designer, Interaction/UX/UI Designer	User interface designer
	Webshop Manager	Medewerker webshop
		Webredacteur
		Business development manager
	Account Manager E-commerce	E-commerce marketing manager
		Accountmanager telesales
		Key accountmanager
		Productieplanner
	E-Supply chain	Supply chain planner
Logistic engineer		Logistiek ingenieur
Warehouse planner		Functioneel applicatiebeheerder
Sourcing manager		Accountmanager inkoop
Demand Planner		Manager inkoop
Warehouse planner		Productieplanner
Warehouse manager		Warehouse manager
Warehouse manager		Logistiek manager
Account manager supply chain		Accountmanager logistics
E-ICT	Packaging Specialist	Applicatiebeheerder
	Applicatiebeheerder	Technisch applicatiebeheerder

Bron: Panteia, 2018

Het is belangrijk op te merken dat de Jobfeedberoepen breder zijn dan de beroepen die zijn gehanteerd in het eerdere onderzoek. Het is daarom van belang alleen het aandeel geschikte vacatures mee te nemen om de geschikte aantallen vacatures te bepalen.

4.2.3 Analyse fractie geschiktheid van de vacatures

Vervolgens is met Jobfeed Analytics per relevant beroep de inhoud van een steekproef aan e-commerce vacatures geanalyseerd. Hierbij is gekeken welk deel van de

vacatures geschikt zijn voor potentieel afgestudeerden AD e-commerce. Er is geselecteerd op drie criteria:

1. Ten eerste is gekeken welk opleidingsniveau gevraagd wordt in de vacature. Om de fractie te bepalen is alleen gekeken naar vacatures die geschikt zijn voor MBO, MBO/HBO en HBO opgeleiden.
2. Ten tweede is gekeken of de opgedane competenties binnen een potentiële AD opleiding E-commerce aansluiten bij de inhoud van de vacatures. Hierbij is onder meer gezocht naar termen als "e-commerce", "e-marketing", "webshop", "online/digital" etc.
3. Ten derde is gekeken of de werkgever die de vacature open heeft staan, binnen de e-commerce valt.

In dit onderzoek worden alleen de vacatures betrokken die zeer goed aansluiten bij de opleiding AD E-commerce. Het is belangrijk om voor de interpretatie van de cijfers in dit onderzoek rekening te houden met het feit dat de afgestudeerden ook mogelijk andere vacatures op het vlak van E-commerce kunnen vervullen. Het is niet mogelijk om hier cijfermatig rekening mee te houden.

Uiteindelijk is op basis van deze criteria een percentage (fracties) geschikte vacatures per functie bepaald.

Tabel 13 Fractie geschikte vacatures per beroep

Domein	Beroep	Fractie geschikt
E-marketing	Webdesigner	70%
	Online marketing manager	70%
	Digital media designer	65%
	Online marketeer	65%
	Online marketing adviseur	60%
	Communicatiedeskundige	25%
	Specialist websphere application	20%
	Webmaster	20%
	Multimedia ontwerper	20%
	Hoofd marketing	20%
	Product manager	15%
	Medewerker pr, marketing en voorlichting	15%
	Medewerker public relations	15%
	Marketingmedewerker	15%
	Grafisch ontwerper	5%
	Medewerker voorlichting	5%
Online community manager	3%	
E-commerce	E-commerce marketing manager	95%
	Accountmanager telesales	90%
	Medewerker webshop	80%
	Webredacteur	55%
	User interface designer	50%
	Business development manager	10%
	Key accountmanager	5%
	Planner	0%
E-supply chain	Logistiek manager	15%
	Logistiek ingenieur	5%
	Functioneel applicatiebeheerder	4%
	Warehouse manager	4%
	Accountmanager logistics	2%
	Logistiek medewerker	2%
	Manager inkoop	2%
	Productieplanner	0%
	Accountmanager inkoop	0%
E-ICT	Technisch applicatiebeheerder	10%
	Applicatiebeheerder	5%

Bron: Panteia, 2018

De voornaamste redenen dat veel vacatures niet aansluiten bij een mogelijke AD opleiding E-commerce is dat de functies in Jobfeed redelijk breed zijn. Zo kunnen logistiek medewerkers enerzijds personen zijn die de E-supply chain planning doen, maar anderzijds kan het ook een orderpicker zijn. In dit onderzoek zijn dus alleen de geschikte vacatures voor AD E-commerce meegenomen.

4.2.4 Aansluiting van de vacatures op de AD-opleiding

Op basis van de aan de beroepen in de enquête gekoppelde Jobfeedberoepen is het vervolgens mogelijk de gehele vacaturedatabase te doorzoeken op relevante vacatures. In tabel 14 worden de geschikte opleidingsniveaus per functie gepresenteerd. Dit is bepaald door de inhoud van vacatures te scannen. Deze exercitie

is met name van belang omdat we in de vervolganalyses alleen de vacatures meenemen op MBO-, MBO/HBO- of HBO-niveau.

Tabel 14 Gevraagd opleidingsniveau vacatures 2013 - 2018 per functie binnen de e-commerce

Domein	Functie	vmbo ea	MBO	MBO/HBO	HBO	HBO/WO	WO
E-Marketing	communicatiedeskundige	1%	3%	2%	50%	31%	13%
	digital media designer	3%	5%	5%	28%	48%	9%
	grafisch ontwerper	4%	16%	12%	31%	34%	4%
	hoofd marketing	8%	4%	1%	28%	35%	24%
	marketingmedewerker	4%	10%	20%	45%	15%	8%
	medewerker pr, marketing en voorlichting	1%	6%	20%	52%	14%	6%
	medewerker public relations	3%	8%	5%	33%	46%	5%
	medewerker voorlichting	6%	24%	29%	29%	6%	6%
	multimedia ontwerper	3%	16%	13%	36%	30%	3%
	online community manager	15%	3%	15%	30%	25%	13%
	online marketeer	2%	4%	17%	45%	24%	8%
	online marketing adviseur	7%	2%	1%	31%	43%	15%
	online marketing manager	10%	2%	1%	29%	38%	20%
	product manager	5%	3%	3%	37%	32%	21%
	specialist websphere application	5%	5%	7%	34%	46%	2%
	webdesigner	4%	12%	12%	30%	37%	5%
webmaster	5%	9%	7%	32%	44%	3%	
E-commerce	accountmanager telesales	4%	23%	7%	53%	10%	2%
	business development manager	7%	1%	1%	23%	37%	30%
	e-commerce marketing manager	5%	3%	2%	31%	39%	20%
	key accountmanager	4%	2%	17%	43%	17%	17%
	medewerker webshop	9%	26%	44%	15%	5%	1%
	user interface designer	12%	1%	2%	26%	44%	15%
E-supply chain	webredacteur	3%	6%	6%	43%	35%	7%
	accountmanager logistics	0%	9%	27%	45%	9%	9%
	functioneel applicatiebeheerder	1%	5%	6%	67%	16%	4%
	inkoopmanager	5%	3%	3%	33%	30%	26%
	logistiek ingenieur	7%	2%	4%	44%	18%	24%
	logistiek manager	5%	14%	8%	36%	23%	14%
	logistiek medewerker	21%	56%	6%	11%	3%	3%
E-ICT	warehousingmedewerker	28%	31%	12%	20%	4%	4%
	applicatiebeheerder	2%	9%	7%	51%	24%	8%
	technisch applicatiebeheerder	1%	5%	6%	60%	23%	5%

Bron: Jobfeed, bewerking Panteia

De gevraagde opleidingsniveaus voor de verschillende functies variëren aanzienlijk. Over het algemeen valt wel op te merken dat de meeste vacatures beschikbaar zijn voor HBO- en HBO/WO-opgeleiden. Toch wordt er ook voor veel beroepen MBO- en MBO/HBO-niveau gevraagd. Uitschieters bij MBO/HBO zijn medewerker voorlichting (domein E-marketing) en medewerker webshop (domein E-commerce).

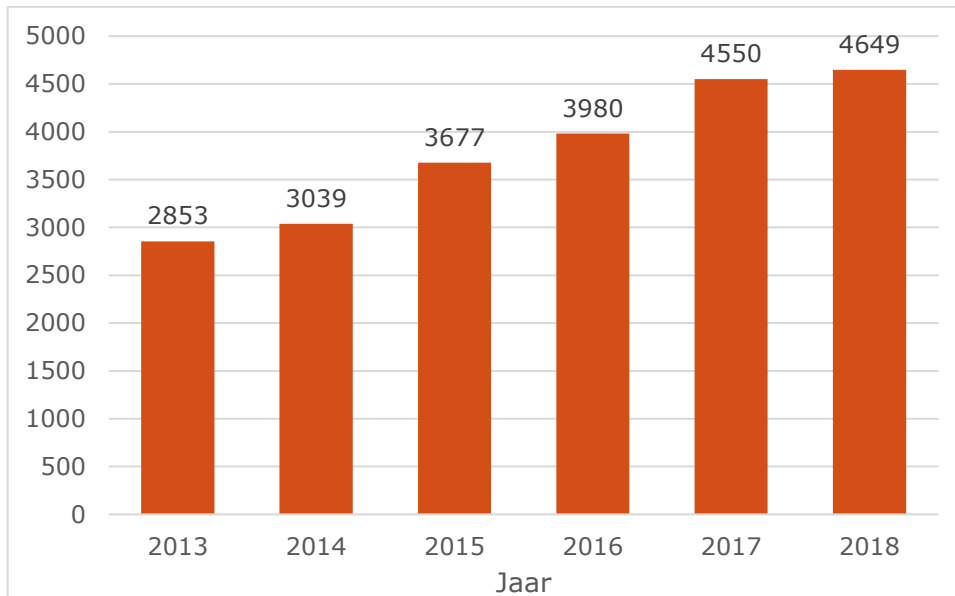
4.3 Totaal aantal vacatures

Voor de verdere analyses van de vacatureaantallen nemen we alleen de vacatures mee waarvoor MBO, MBO/HBO of HBO wordt gevraagd. Hierdoor ontstaat er een specifiek beeld toegespitst op de relevante vacatures voor AD E-commerce. Voor het

jaar 2018 hebben we op basis van de cijfers van de tweede helft van 2017 en de eerste helft van 2018 een prognose gemaakt voor het gehele jaar 2018. Hierdoor ontstaat een zuiverder seizoensgecorrigeerd beeld.

Figuur 12 Aantal vacatures geschikt voor AD E-commerce in Nederland

Bron: Jobfeed, bewerking Panteia

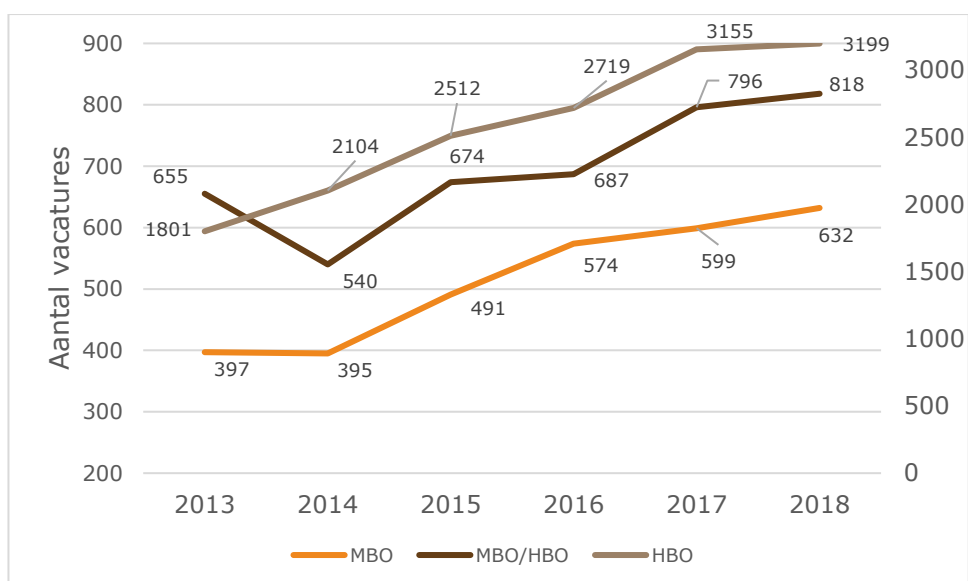
In Nederland is er sinds 2013 een toename te zien wat betreft het aantal geschikte vacatures voor afgestudeerden op het niveau AD in de e-commerce. Het is gegroeid van 2.853 in 2013 naar 4.649 in 2018. De verwachting is dat het aantal vacatures in 2018 nog hoger uit gaat vallen dan in bovenstaande grafiek staat weergegeven. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de groei in 2018 hoger is dan verwacht.

4.3.1 **Vacatures per gevraagd opleidingsniveau**

Vervolgens is het van belang om een opdeling te maken naar opleidingsniveau. Zo kan er een goed beeld verkregen worden van het gewenste opleidingsniveau van de vacatures. In Figuur 14 worden de vacatures per niveau, per jaar weergegeven.

Figuur 13 Vacatureontwikkeling voor AD e-commerce per gevraagd opleidingsniveau (periode 2013 - 2018)

Bron: Jobfeed, bewerking Panteia

Sinds het jaar 2013 tot 2018 zien we een stijging van het aantal beschikbare vacatures voor personen in de e-commerce op de niveaus MBO tot en met HBO. Bij MBO/HBO heeft deze stijging vooral plaatsgevonden in 2015. De vraag naar HBO opgeleiden is sterker toegenomen dan de specifieke vacatures voor MBO en MBO/HBO.

4.4 Vacatureontwikkeling per beroep in Nederland

In tabel 15 is een overzicht te zien van het aantal vacatures per beroep in de periode 2013 – 2018. Hierbij zijn wederom alleen de vacatures meegenomen die geschikt zijn voor MBO, MBO/HBO of HBO.

Tabel 15 Vacatureontwikkeling per beroep per jaar in Nederland

		2013	2014	2015	2016	2017	2018
E-marketing	online marketeer	518	605	773	884	1182	1285
	communicatiedeskundige	237	236	299	353	454	469
	marketingmedewerker	326	328	391	426	454	453
	product manager	106	139	152	145	143	150
	online marketing manager	44	67	127	73	100	147
	medewerker pr, marketing en voorlichting	102	109	135	134	126	128
	Webdesigner	179	125	146	169	189	109
	hoofd marketing	47	65	90	70	71	68
	online marketing adviseur	21	28	32	57	48	45
	digital media designer	3	7	16	19	28	41
	grafisch ontwerper	24	29	29	34	36	36
	medewerker public relations	29	43	38	35	38	36
	webmaster	25	17	23	26	28	29
	multimedia ontwerper	10	13	13	21	22	21
	online community manager	2	3	3	3	4	3
	medewerker voorlichting	4	2	3	2	2	2
specialist websphere application	3	4	4	3	2	2	
	Subtotaal	1680	1820	2274	2454	2927	3024
E-commerce	webredacteur	246	224	305	350	444	449
	medewerker webshop	368	232	242	246	227	209
	user interface designer	42	84	76	118	115	117
	accountmanager telesales	34	104	123	97	101	111
	e-commerce marketing manager	127	159	189	173	119	104
	business development manager	28	32	40	41	46	49
	key accountmanager	25	32	33	34	34	39
	Subtotaal	870	867	1008	1059	1086	1078
E-supply chain	logistiek manager	78	100	118	141	174	192
	logistiek medewerker	75	82	97	117	123	127
	functioneel applicatiebeheerder	62	66	71	91	101	98
	warehousingmedewerker	8	17	14	30	40	41
	logistiek ingenieur	2	2	3	3	6	7
	inkoopmanager	4	5	4	5	6	6
	accountmanager logistics	1	2	2	2	1	2
	Subtotaal	230	274	309	389	451	473
E-ICT	applicatiebeheerder	42	46	52	47	49	46
	technisch applicatiebeheerder	29	33	33	32	35	28
	Subtotaal	71	79	85	79	84	74
Totaal		2.851	3040	3676	3981	4548	4649

Bron: Jobfeed, bewerking Panteia

Uit de analyse van de beroepen blijkt dat de meeste vacatures die geschikt zijn voor AD E-commerce zijn geplaatst voor de functies online marketeer, communicatiedeskundige, marketingmedewerker en webredacteur. Het aantal vacatures per beroep schommelt over de jaren heen. Bij nagenoeg alle beroepen is er wel sprake van een toename in het aantal vacatures.

4.5 Vacatures per sector

In Tabel 16 staan de vacatures per sector weergegeven.

Tabel 16 Aantal vacatures per sector (2013 - 2018)

Sector	Percentage	Aantal vacatures
Groot- en detailhandel	27%	6204
Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	14%	3078
Informatie en communicatie	12%	2818
Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	7%	1630
Gezondheids- en welzijnszorg	6%	1305
Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	5%	1227
Industrie	5%	1075
Financiële instellingen	5%	1018
Cultuur, sport en recreatie	4%	787
Overige dienstverlening	3%	758
Onderwijs	3%	746
Vervoer en opslag	3%	620
Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	3%	600
Bouwnijverheid	2%	344
Verhuur van en handel in onroerend goed	1%	235
Landbouw, bosbouw en visserij	1%	146
Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	0%	84
Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	0%	59
Winning van delfstoffen	0%	13

Bron: Jobfeed, bewerking Panteia

De meeste vacatures voor potentieel afgestudeerden AD e-commerce zijn beschikbaar in de Groot- en detailhandel (27%). De tweede en derde sector met de meeste vacatures zijn de Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijk dienstverlening en de Informatie en Communicatiesector. In de sector winning van delfstoffen zijn de minste mogelijkheden.

4.6 Vacatures per provincie

De meeste vacatures zijn beschikbaar in de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland. In Drenthe zijn de minste vacatures beschikbaar voor potentieel afgestudeerden AD e-commerce.

tabel 17 vacatures per provincie

Provincie	Percentage
Noord-Holland	25%
Zuid-Holland	20%
Noord-Brabant	16%
Utrecht	13%
Gelderland	9%
Overijssel	5%
Limburg	4%
Flevoland	2%
Groningen	2%
Friesland	2%
Zeeland	2%
Drenthe	1%

Bron: Jobfeed, bewerking Panteia

4.7 Conclusie

Op basis van de landelijke vacaturecijfers kan geconcludeerd worden dat er ruim voldoende arbeidsmarktmogelijkheden zijn voor potentieel afgestudeerden AD e-commerce in Nederland. In 2018 gaat het om meer dan 1.000 vacatures in het domein e-commerce, meer dan 3.000 vacatures in het domein e-marketing en bijna 500 vacatures in het domein E-supply chain. Bovendien is er de laatste jaren een sterk stijgende lijn op te merken wat betreft het aantal geschikte vacatures. Daarnaast zijn er duidelijke aanwijzingen (vanuit Thuiswinkel.org) dat huidige studenten in de richting van e-commerce direct vanuit hun stage doorstromen naar functies in de e-commerce. Deze vacatures worden vervolgens niet online geplaatst en worden daardoor niet meegeteld in dit onderzoek. Deze ontwikkeling dat studenten, voordat ze zijn afgestudeerd, al weggeplukt worden bij opleidingen, indiceert ook nog eens dat dat er een aanzienlijke krapte heerst.

Bijlage 1 Ervaringsniveau per functie

Aan de werkgevers is uiteindelijk nog gevraagd of ze in de afgelopen zes maanden vacatures voor bepaalde beroepen open hebben staan. Vervolgens is aan de werkgevers gevraagd: *Wat was het ervaringsniveau dat uw bedrijf in de afgelopen 6 maanden vroeg in de ontstane vacatures in Nederland voor e-commercefuncties? (meer antwoorden mogelijk)*. In onderstaande tabel staan de resultaten voor een deel van de functies gepresenteerd. In veel gevallen waren er in totaal niet genoeg vacatures voor bepaalde functies, waardoor er ook geen representatieve uitspraken te doen zijn over het ervaringsniveau. Waar er wel genoeg response was, hebben we de resultaten weergegeven. Doordat er meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages niet op tot 100%.

Tabel 18 Gevraagd ervaringsniveau in de afgelopen zes maanden per functie per vacature

		Starter	Junior	Medior	Senior	Manager
E-marketing	e-Marketing Management functies	0%	88%	91%	7%	3%
	Online Marketeer	61%	74%	22%	11%	2%
	Email marketeer	11%	22%	44%	33%	11%
	SEO specialist	0%	9%	82%	45%	0%
	SEA specialist	0%	13%	38%	75%	25%
	Display Marketeer	82%	91%	9%	18%	0%
	Social Media Expert	17%	50%	33%	33%	0%
	Webcare Specialist	46%	62%	92%	8%	0%
	Online Designer	0%	40%	50%	40%	20%
	Content Specialist	92%	93%	5%	2%	0%
	Product Informatie Specialist	0%	40%	70%	20%	0%
E-commerce	e-Commerce Management functies	0%	10%	20%	60%	30%
	Webshop Manager	20%	40%	20%	60%	0%
	Product Owner	0%	2%	95%	94%	0%
	Interaction/UX/UI Designer	0%	29%	71%	57%	0%
	Conversie optimalisatie specialist	0%	96%	2%	3%	0%
	Account Manager E-commerce	89%	90%	8%	5%	0%
E-supply chain	Category Buyer	0%	94%	6%	6%	0%
	Demand Planner	0%	97%	5%	3%	0%
	Logistics engineer	40%	60%	80%	40%	0%
E-ICT	e-ICT Management functies	0%	17%	50%	50%	17%
	Front End Developer (CSS/HTML/JS)	0%	46%	88%	58%	0%
	Developer e-Commerce platforms	0%	60%	100%	60%	0%
	Software Developer (meerdere talen)	1%	19%	93%	90%	63%
	Full Stack Developer	0%	15%	15%	85%	0%
	ICT Architect	0%	20%	20%	100%	0%
	Test Manager	0%	14%	86%	29%	0%
	ICT Project Manager	0%	20%	20%	70%	20%
	Scrum Master	0%	22%	33%	67%	0%
	E-data	Web Analyst	0%	14%	86%	71%
(Big) Data Analyst		0%	43%	57%	43%	0%
Business Analyst		87%	94%	90%	8%	0%

Bron: Panteia (2017) Arbeidsmarktanalyse E-commerce

